

Sveriges Television AB
105 10 Stockholm
T +46 8 784 00 00
Org nr 556033-4285

Regeringen

Justitiedepartementet

103 33 Stockholm

Ju2020/02293/SSK

Stockholm 2020-10-29

Yttrande över betänkande

Sveriges Television överlämnar härmed sitt yttrande över betänkandet *“En ny myndighet för att stärka det psykologiska försvaret”* (SOU 2020:29). SVT har valt att lämna kommentarer utifrån de avsnitt i betänkandet där SVT:s verksamhet berörs.

Hanna Stjärne

VD

6.11.4 Sveriges Television AB

Som utredningen beskriver har medier en central roll i det psykologiska försvaret. Medier granskar, informerar om och speglar samhället. Men medier är också en del av det som det psykologiska försvaret ska värna: det demokratiska samhället med fri åsiktsbildning. Public service-bolagen har ett stort ansvar, både genom hur institutionen och finansieringen är utformad, sitt uppdrag och sin faktiska roll.

Public service-bolagen är privata aktiebolag som ägs av en stiftelse. Bolagen ska enbart verka i allmänhetens tjänst och är garanterat svenskägda. Denna konstruktion är en del av det som bygger bolagens oberoende från politiska, kommersiella och andra intressen. Det är också av vikt ur ett beredskaps- och säkerhetsperspektiv. Verksamheten finansieras genom den öronmärkta public service-avgiften, som ligger utanför statsbudgeten. Finansieringsformen borgar för oberoende och stabilitet, och säkrar att det finns medel för att faktiskt kunna utföra det uppdrag som ålagts bolagen. Regleringen i form av ett sändningstillstånd och medelsvillkor slår fast uppdraget för en bestämd tidsperiod, för närvarande sex år. Där ges SVT i uppdrag att bland annat beakta programverksamhetens betydelse för den fria åsiktsbildningen, nyhetsrapportera, stimulera till debatt och ge den allsidiga information som behövs för att medborgarna ska vara orienterade i samhälls- och kulturfrågor. Nyhetsförmedling och samhällsbevakning ska ha olika perspektiv, så att händelser speglas bland annat utifrån olika geografiska utgångspunkter. 99,8 % av befolkningen ska kunna ta del av innehållet. SVT har höga krav på tillgänglighet för personer med funktionsvariationer, genom bland annat teckenspråkstolkning, textning och syntolkning. Dessa uppdrag är av stor vikt för att hela allmänheten ska ha tillgång till saklig och opartisk information. Det är ett grundfundament för att människor ska kunna ta ställning i viktiga frågor, inte minst i tider när desinformation sprids.

Fria och oberoende medier är centrala för ett samhälles förmåga att hantera kriser och höjd beredskap. I sådana lägen är tillgången till saklig information en helt avgörande faktor. Om medier inte når ut av en eller annan anledning kan det utgöra en kris i sig eller leda till att kriser förvärras. Utredningen beskriver det som det psykologiska försvarets tredje kärnpunkt: under störda förhållanden ska nyheter och myndighetsinformation ändå kunna förmedlas. Även här har public service en särställning och ett särskilt ansvar genom det säkerhets- och beredskapsuppdrag som innebär att verksamheten ska fungera och innehållet ska kunna nås även i kris och krig. SVT ska upprätthålla hög säkerhet för produktion och distribution och sända meddelanden som är av vikt för allmänheten om en myndighet begär det. Detta beredskapsarbete ska bedrivas utifrån en helhetssyn som omfattar både fredstida krissituationer och höjd beredskap. SVT är en del av totalförsvaret. Public service-uppdraget är en helhet, vilket påpekas i Prop 2018/19:136 *Ett modernt public service nära publiken*. Även i krig ska bestämmelserna i sändningstillstånd och medelsvillkor vara vägledande, vilket innebär att hela bredden i uppdraget, från nyheter till barn- och kulturprogram, ska säkras så långt möjligt även då.

SVT har inte en särställning enbart genom sin konstruktion och sitt uppdrag i allmänhetens tjänst utan även genom den faktiska roll bolaget fyller i praktiken. Det breda uppdraget och den höga kvaliteten bidrar till att publiken har högre förtroende för verksamheten än för andra samhällsinstitutioner, enligt SOM-institutets mätningar. SVT:s innehåll används också i mycket hög utsträckning av befolkningen, något som blir extra tydligt i krislägen med stort informationsbehov. SVT är det mediebolag som når absolut flest i Sverige, 2019 använde 81% av svenskarna SVT varje vecka. Den höga användningen i vardagen innebär att många

människor upplever att man har en relation till SVT och vänder sig till SVT för information, nyheter och gemenskap även när samhällets sätts på prov. Vid händelser som terrorattacken på Drottninggatan och skogsbränderna 2018 var SVT det mest använda mediet.¹ SVT var den källa man vände sig till och litade mest på vid de nationella valen 2014, 2018 och Europaparlamentsvalet 2019.² SVT har även fått högst betyg av alla medier för sin rapportering vid dessa tillfällen.

Coronapandemin 2020 är inget undantag från detta mönster. För att möta de behov som uppstod i pandemins spår har SVT behövt anpassa verksamheten på flera sätt. Nyhetsverksamheten stärktes kraftigt dygnet runt, för att möta det ökade behovet av information i en situation då desinformation och rykten lätt kan spridas. Myndigheternas dagliga presskonferenser har direktsänts och nya program har startats där bl.a. experter har svarat på publikens frågor. Stora insatser har gjorts för att informationen ska vara tillgänglig för alla, bland annat genom tidig information på olika språk och mångdubblad teckentolkning. SVT har också vidtagit flera olika åtgärder för att säkra kvalitet och stabilitet i såväl produktion som distribution av program, inklusive stärkt teknisk kapacitet, begränsningar av närvaro i SVT:s lokaler, inspelningar utan publik och hemarbete för de medarbetare som inte måste vara på plats.

I en samhällelig kris har människor inte bara behov av nyheter, utan även av att känna gemenskap, normalitet och få sällskap. Genom att SVT har ett uppdrag att verka inom en rad programgenrer fanns möjlighet att vidta en rad åtgärder för att stötta inte minst de riskgrupper som har varit isolerade under våren. I mars gjordes dagstablån i SVT1 snabbt om med särskild omtanke om de många äldre som tillbringar mycket tid inomhus. I SVT Play har publiken kunnat ta en paus från den svåra situationen med dramaserier, sportnostalggi och naturprogram. Ett kraftigt utökat antal scenföreställningar publicerades i SVT Play när Sveriges kulturscener tvingades stänga ner.

Under denna period har SVT:s nyhetsprogram och tjänster varit de mest använda. Under januari till april tittade i genomsnitt 86 % av svenskarna på SVT varje vecka. Mellan april och juni 2020 gjorde SOM-institutet en undersökning som visar att 81 % av svenskarna hade ganska eller mycket stort förtroende för innehållet i SVT, en ökning från 74 % 2019 och den högsta förtroendenotering som uppmätts för ett mediebolag i en SOM-undersökning sedan mätningarna inleddes 1986. Under våren 2020 har allt fler, framförallt unga, i undersökningar sagt att de värderar SVT:s värde för samhället mycket högt. Andelen svenskar som anger att SVT har ett ganska eller mycket högt värde för samhället har ökat med tio procentenheter till 79 %.

¹ <https://omoss.svt.se/arkiv/bloggarkiv/2018-09-04-nar-samhallet-satts-pa-prov.html>,
<https://www.svd.se/upprord-mediekritik-om-terroredet-traffar-fel>

² <https://omoss.svt.se/arkiv/bloggarkiv/2018-10-25-narmare-journalistik-vaikompasser-och-en-stor-omstallning-bakom-digitala-framgangen.html>

9.2.10 Stöd till medieföretag vad gäller att analysera, identifiera och möta otillbörlig informationspåverkan

Utredningens förslag: Den nya myndigheten ska stödja medieföretagen vad gäller att identifiera, analysera och möta otillbörlig informationspåverkan i den utsträckning sådant stöd efterfrågas.

SVT tillstyrker utredningens förslag.

SVT vill understryka vikten av att stödet ska vara just frivilligt med hänsyn till mediebolagens oberoende. Att få stöd och utbildning bör vara en möjlighet för mediebolag och inte påtvingat. Den nya myndigheten bör utforma ett sådant stöd i dialog med medieföretagen för att få kunskap om vilka behov som finns, hur stödet kan utformas för att vara relevant och hur det kan göras på ett sätt som inte påverkar mediernas självständighet. Om allmänheten skulle uppfatta att medier är kopplade till myndigheter eller till och med går statens ärenden skadar det förtroendet, mediernas relevans och påverkar möjligheten att nå fram till allmänheten. Detta gäller även i kris och krig. Det psykologiska försvaret måste ta sin utgångspunkt i att medier ska vara självständiga aktörer i alla lägen, annars kan medierna inte fylla sin viktiga roll för ett demokratiskt samhälle. Detta gäller även public service, som genom sin konstruktion, finansiering och uppdrag har en särställning och där oberoendet är centralt för verksamhetens legitimitet. I SVT:s sändningstillstånd slås det fast att "verksamheten ska präglas av oberoende och stark integritet och bedrivs självständigt i förhållande till såväl staten som olika ekonomiska, politiska och andra intressen och maktsfärer i samhället". Denna skrivning ska vara vägledande även vid höjd beredskap.

Det finns stora incitament för försök till otillbörlig påverkan av mediers innehåll. Särskilt i ett land som Sverige där allmänheten har högt förtroende för medierna. Det kan ske på flera olika sätt, t.ex. genom att försöka plantera information och budskap, att hindra innehåll från att nå publiken eller att genom hat eller hot försöka påverka journalister.

Givet det höga förtroendet och användningen kan det finnas särskilt intresse av att försöka påverka public service-företagen. SVT hanterar cirka 35 säkerhetsincidenter varje dag, vilket inkluderar fysiska angrepp på personer och fastigheter, cyberattacker, men framför allt hot och hat mot medarbetare. På fem år har SVT:s kostnader för säkerhet fyrfaldigats, och en stor del av kostnadsökningen handlar om personskydd för medarbetare. Journalister på mediehus i hela Sverige vittnar om ett allt hårdare klimat. Enligt en undersökning gjord av Göteborgs universitet under våren 2019 hade nästan 30 % av Sveriges journalister hotats det senaste året, och 70 % utsatts för kränkande kommentarer. Risken är att denna utveckling skapar självcensur, att journalister medvetet eller omedvetet väjer för kontroversiella frågor. Skulle det ske riskerar vi en ytterst farlig utveckling där pressfriheten successivt undergrävs och allmänhetens tillgång till en saklig och granskande journalistik begränsas. SVT välkomnar att en utredning har initierats för att ta ställning till hur det straffrättsliga skyddet för bland annat journalister kan stärkas.

IT-attacker blir allt vanligare. I samband att programmen om Swedbank och penningtvätt publicerades utsattes redaktionen för "Uppdrag granskning" för en cyberattack i syfte att komma åt information som fanns inom redaktionens nätverk. Attacken kom från en stor mängd servrar utanför landets gränser, men den avväjdes och intrångsförsöket misslyckades.

Ytterligare exempel på påverkansförsök gäller programmet "Svenska nyheter". Som en följd av programmets satirinslag om Kina kom krav från kinesiska ambassaden om en officiell ursäkt

och det förekom även hot om att SVT-medarbetare inte skulle få visum till Kina framöver. Under denna period genomfördes även en koordinerad attack mot SVT:s sociala medier-konton där en stor mängd kommentarer med liknande budskap postades.

Att vara medveten om hot och att upptäcka och avvärja påverkansförsök är viktiga uppgifter för både medier, distributörer och myndigheter. För det krävs kunskap, stöd och effektiv lagstiftning.

9.3.3 MSB:s uppdrag inom området medieberedskap

Utredningens bedömning är att övervägande skäl talar för att MSB:s uppdrag att "stödja medieföretagens beredskapsplanering" och att "förmedla medel för drift och vidmakthållande av vissa reservfunktioner inom etermedia", inte bör föras över till den nya myndigheten. Denna fråga kan dock övervägas på nytt efter en översyn av statens roll och ansvar för medieföretagens beredskap.

SVT stödjer utredningens uppfattning att i nuläget inte överföra MSB:s uppdrag inom medieberedskapen till den nya myndigheten. SVT välkomnar utredningens förslag att en översyn bör göras av hur mediernas beredskapsplanering kan stödjas, med särskild hänsyn tagen till public service särskilda roll.

I SVT:s sändningstillstånd 1 §, 22 §, 23 §, 24 § och 25 § anges de olika krav och förväntningar som ställs på företaget utifrån rollen som en viktig informationskälla till allmänheten; i ett normalläge, vid fredstida kriser och vid höjd beredskap. SVT:s beredskapsplanering utgår från dessa krav och bedrivs självständigt och inom ramen för ordinarie public service-finansiering. Beredskapsplaneringen syftar till att identifiera olika risker och sårbarheter - där riktade påverkanskampanjer är en risk bland flera - och därefter ta fram nödvändiga planer och åtgärder för att säkerställa SVT:s sändningar även i kris och krig. Uppdraget är att så långt som möjligt säkerställa SVT:s hela programverksamhet, vilket även pekas ut i sändningstillståndet. Allra högst prioriterat ur ett beredskapsperspektiv är förmågan att kunna sända Viktiga Meddelanden till Allmänheten och bedriva en oberoende nyhetsrapportering.

Utöver det självständiga beredskapsarbetet samverkar SVT också med MSB genom att samordna, utveckla och öva olika beredskapsförmågor inom ramen för totalförsvaret. Här finns också möjlighet för SVT att ansöka om särskilda medel för drift och vidmakthållande av vissa centrala reservfunktioner inom etermedia, vilket är av stor vikt givet säkerhets- och beredskapsuppdraget. MSB:s roll som samordningsansvarig för myndighetsinformation vid kris, inklusive larmsystemet Viktigt Meddelande till Allmänheten (VMA), är en viktig länk i detta arbete.

MSB stödjer också public service-bolagen som samordnare av olika övningar, utbildningar och vägledningar kopplade till samhällets beredskap.

Det finns skäl att se över stödet till medier, dock måste man beakta public service-bolagens särskilda roll. Givet programbolagens uttalade säkerhets- och beredskapsuppdrag bör det ges hög prioritet när det gäller åtgärder för att säkerställa verksamhetens funktionsförmåga i olika krislägen.

Vid en sådan översyn, särskilt gällande frågan om uppdraget ska ges till den nya myndigheten, bör man ta i beaktande att MSB:s uppdrag inom medieberedskap innefattar hot och risker av olika slag, inte enbart påverkanskampanjer. Likaså att uppdraget inom medieberedskap är

sammankopplat med andra delar av MSB:s uppdrag, så som samordning av information vid fredstida kriser eller höjd beredskap och samordning inom ramen för myndighetsmeddelande och larmsystemet VMA. Det finns enligt SVT uppenbara fördelar med att dessa uppdrag fortsatt hänger samman.

Utredningen föreslår att ett helhetsgrepp tas gällande hur Sverige ska säkerställa säkra informations- och kommunikationslösningar framöver. Om en sådan översyn görs bör det vara högt prioriterat hur man ska säkerställa att public service-bolagen kan nås i såväl fred, fredstida kriser och krig online.

I dag lutar samhället sig mot marknätet för att säkra samhällsviktiga kommunikationer. På public service-bolagen ställs krav om exempelvis täckningsgrad, att rapportera nyheter och tillgänglighet. Därtill kommer krav på säkerhet och beredskap för att befolkningen ska kunna nå innehållet i alla lägen. Dessa krav, och till stor del sändningstillståndet som helhet, har sin utgångspunkt i marknätet som har en robusthet som andra distributionsformer saknar. Teknikutveckling, medieanvändning och bredbandsutveckling gör dock att åtgärder behöver vidtas för att säkra möjligheten för public service att nå ut online.

Antalet hushåll som har marknätet som primär lösning för att ta emot tv minskar. Den tekniska tillgängligheten till public service är i dagsläget högre via bredband än via marknätet, både vad gäller täckningsgrad och faktisk användning. Onlinedistributionens betydelse vid kris har ökat dramatiskt. När det händer något allvarligt i samhället tar människor upp mobilen och förväntar sig att information kan nås där. Under coronapandemin har användningen av SVT:s nyhetsverksamhet online fördubblats.

I marknät och kabel-tv och IPTV har samhället vidtagit åtgärder för att säkra att public service-innehåll ska kunna nås, exempelvis genom vidaresändningsplikten. För onlinedistributionen finns dock inga krav eller garantier för att allmänheten ska kunna nå public service-innehåll i vardag och i kris. Online är distributionskedjan dessutom betydligt mer komplex än för marknätet. Nätneutraliteten säkrar bara att operatörer inte ska kunna stoppa innehåll online, men operatörerna kan fortfarande gynna vissa aktörer framför andra. Därtill finns ett stort antal andra aktörer som fungerar som gatekeepers och avgör om allmänheten ska kunna nå och upptäcka program och nyheter. Man behöver säkra hela kedjan online: från det att innehåll sänds ut eller tillgängliggörs från programbolaget till att det når publiken. Det krävs robusthet och redundans i grundinfrastrukturen som tillhandahålls av nätägare och telekomoperatörer som hushållen i vissa fall själva väljer. Hårdvarutillverkare, som tillverkar set-top-boxar, tv-apparater och telefoner, avgör vad som syns och vad som finns förinstallerat på produkter. Även operativsystem har en avgörande roll då de i praktiken fungerar som ett monopol på telefoner och surfplattor. Därtill har sökmotorer och sociala medier en roll eftersom många använder sig av dessa för att finna innehåll. Vilket innehåll som premieras av exempelvis Googles och Facebooks algoritmer är avgörande för vad allmänheten använder.

SVT gör investeringar för att säkra onlinedistributionen så långt möjligt, men är beroende av dessa gatekeepers för att publiken ska kunna nå program och nyheter. Samtliga aktörer får en avgörande betydelse för det demokratiska samtalet och den fria informations- och åsiktsbildningen. För att anpassa public service och distributionen till hur medieanvändningen faktiskt ser ut i dag behöver public service få en onlinereglering, vilket 2018 års tryck- och yttrandefrihetskommitté (SOU 2020:45) också föreslår. Därtill krävs konkreta förslag som säkrar att public service-innehåll kan nås i vardag såväl som vid fredstida kriser och höjd beredskap. Det handlar bland annat om krav på grundinfrastrukturen för att allmänheten alltid ska kunna nå public service, en modernisering av vidaresändningsplikten och implementering

av krav på upptäckbarhet och synlighet på nya plattformar som möjliggörs genom AVMS-direktivet. Att public service är konstruerat och finansierat för samt har ett uppdrag att förmedla information i vardag och i kris spelar ingen roll om allmänheten inte kan nå innehållet.